

SLOVENSKI UČITELJ.

Glasilo
krščansko mislečih

učiteljev
in vzgojiteljev.

VERI, VZGOJI, PODOBU.

Letnik II.

V Ljubljani 15. avgusta 1901.

Št. 16.

Volitve in učiteljstvo.

Bodoči tedni bodo potekali na Kranjskem v znamenju boja. Marsikomu se ta boj že gabi, marsikdo, ki se pa bojuje, ga obžaluje, a pomagati si ne more. Človek, ki ima sploh kaka trdna načela, ne more ostati indiferenten, ampak se mora pridružiti tej ali oni stranki. Tudi učiteljstvo, ki je na čelo ločeno, bode v boju. Večji del se je oklenil liberalne stranke, manjši del vstraja v vrstah katoliško-narodne stranke, ker je ta stranka edina na Slovenskem, ki zastopa res narodna, verska in demokratična načela. Velik del učiteljstva je v srcu gotovo na strani katoliško-narodne stranke in ji želi zmago, ne upa se pa stopiti na njeno stran, ker se boji vladajočih liberalcev, kateri se znajo maščevati. Katoliško-narodna stranka je opisana kot sovražnica ljudskega učitelja, vsaka netaktnost s strani kakega kapelana ali župnika se zapiše na rovaš cele stranke, vse liberalno časopisje piše o sovražnikih šole in učiteljstva in „inteligenca“ vpije: „Glejte, kakšni so klerikalci!“ Tako ni čudno, da je dobilo učiteljstvo nekako antipatijo do katoliško-narodne stranke, ker se jim je ta antipatija vsilila.

Na drugi strani se je pa liberalno časopisje učiteljem laskalo, liberalni poslanci so se slikali kakor spasitelji učiteljstva in referenta o učiteljskih stvareh v dež. zboru, ki je imel samo to zaslugo, da je poročal v plenumu o sklepih odseka, so pa kovali tako v zvezde, da se mu še danes vrti v glavi. Dosti učiteljev misli, da bi bili mi že danes rešeni vse gmotne bēde, ako bi ne bilo na svetu klerikalcev. — Kadar je kak klerikalec govoril v

prilog učiteljstva in šole, se mu pa ni verjelo ter se mu je podtikala hinavščina. Odtod mržnja in nezaupanje do katoliško-narodne stranke v vrstah učiteljstva.

Bodoči poslanci bodo morali skrbeti za zboljšanje gmotnega stanja učiteljstva. Temu se ne bodo mogli izogniti, zakaj bêda je prekričeča, a pravico in dolžnost pa imajo zahtevati, da je učiteljstvo, res učiteljstvo slovenskega katoliškega ljudstva.

Liberalno učiteljstvo je še lansko leto pisalo v „Učit. Tovarišu“, da je potrebna ločitev cerkve, t. j. vere od šole. Spoznavši pa, da na Slovenskem niso ugodna tla za tak framasonski eksperiment, je pa letos že nekoliko retiriralo, bodisi, da se je ustrašilo narodove nevolje, ali pa spoznalo svojo veliko zmoto. Ko je „Zaveza“ zborovala na Bledu, je njen predsednik Jelenc izjavil, da hoče učiteljstvo od „cerkve nezavisno šolo“. Toda pripomnili smo že enkrat, da brez cerkve ni krščanstva. In tam, kjer se zabranjuje cerkvi vsak vpliv na šolo, kjer se zapirajo vrata njenim služabnikom, kakor na Italijanskem, Francoskem, tam poganja le paganstvo svoje strupene kali. Avtonomije šolstva cerkev noče rušiti. Šolo naj upravljajo tisti, ki jih ustanavljajo in nastavljajo učitelje, a cerkev mora paziti in imeti jamstvo, da se poučuje v verskem duhu, da se v šoli ne podere to, kar se v cerkvi sezida.

Liberalna stranka je sprejela v svoj program sledeče: „Stranka zahteva svobodno, sicer na kulturnih načelih krščanstva zgrajeno, a od vsake cerkvene uprave popolnoma nezavisno narodno šolo in v to svrhu izdatno izboljšanje gmotnega položaja učiteljskega stanu, združeno s povišanjem njegove znanstvene in strokovne izobrazbe.“

To si razlaga vsak, kakor hoče. Besede o „kulturnih načelih krščanstva“ so dokaj dvoumne; jasno je samo, da zahteva izboljšanje gmotnega položaja učiteljskega stanu združeno s povišanjem njegove znanstvene in strokovne izobrazbe.

To hočemo tudi mi: Učiteljstvo gmotno, trdno in izobraženo! Tako učiteljstvo bode ponosno na svoj stan in ne bode sledilo liberalnim frazam o svobodni šoli in ne bode verjelo njihovim obljubam, s katerim priklepajo revno učiteljstvo nase, da je izkoriščajo v svoje politične svrhe.

Kratko poglavje o sreči.

Kako že poje pesnik?

Kdorkol' pod milim nebom živi
Vsakdo si srečen biti želi.

Tudi učitelj se ne more odreči temu naravnemu teženju, ki je od stvarnika samega zasajeno v človeško srce. In čeravno vé, da popolne sreče ne vživa noben zemljan pod solncem, čeravno mora mnogokrat omejiti želje in hrepenenje svojega srca, vendar mu ostane vedno smoter: srečen biti v

svojem stanu. To teženje je zelo koristno in važno, kajti od zadovoljnosti s stanom je odvisen uspeh njegovega delovanja.

Vam, mladi tovariši in tovarišice, ki iz učilnic namerjate prve korake v svet, zlasti plavajo pred duhom jasni dnevi in kaže se vam učiteljski stan obdan z nimbom solnčne sreče. Ta misel vam daje pogum in navdušenje, da z veseljem greste na težavno delo, da se ne strašite znoja in truda, da se vam zdi igrača premagati vse zapreke in prenašati vsa bremena.

Toda žal, da traja ta vznesenost malo časa. Življenje le prehitro prežene mladostne sanje. Čez nekaj let že zdihuje marsikdo s pesnikom: „Okusil zgodaj sem tvoj sad spoznanje — Veselja dokaj strup njegov je vmoril.“ Na razvalinah svojih strtih upov in vzorov mu gine veseleje do poklica in vstrajnost, loteva se ga obup ali kar je še hujše, ona duhomorna brezbriznost in mlačnost, ki ni gorka ne mrzla, ki mehansko brez iskre navdušenja opravlja svoje posle. Zadovoljnost izgubljena — sreča izgubljena!

Da bi zlasti tebe, mladina, obvaroval te strašne krize in duševnega bankrota, kateremu v naših dneh zapade žalibog toliko učiteljev in učiteljic, vzel sem v roke pero in ti dajem nekatere nasvete na pot.

Kdo je srečen?

Tisti, ki je zadovoljen s svojim stanom; ki z veseljem izvršuje njega opravila in prenaša njega težave. Iz njega crpa kakor iz neusahljivega vira oni sladki mir, ono srčno zadovoljnost, kateri pravimo — sreča.

A kako naj si ohrani učitelj veselje do svojega poklica? Med pripomočki, ki mu ohranijo ta dragoceni zaklad, stavim na prvo mesto globoko versko prepričanje in iz njega izvirajočo pobožnost. Vem, da bode marsikdo nevoljen zmajeval z glavo nad zaslepljenim mračnjakom, da se bode drugemu moja trditev zdela prazna pridigarska fraza, a vse to ne more omajati njene resničnosti. Kje je najti obup, svetobol, pesimizem, cinizem? Kje drugej nego tam, kjer manjka verskega prepričanja in življenja. Slavni nemški pesnik Göthe, ki gotovo ni bil verski fanatik, je izjavil, da je našel pravo značajnost, mir, srečo in zadovoljnost le tam, kjer je našel ljudi žive vere in krepostnega življenja. Le večni ideali svete vere morejo netiti v naši duši mladostni ogenj in jo obvarovati moreče slane pesimizma, le pod njenim vodstvom brezskrbno jadramo skozi čeri in pogubonosne vrtince viharnega življenja.

Veliko pomaga k zadovoljnosti zavest, da je učiteljski stan vzvišen, važen in lep stan. Kdor nima tega prepričanja, ne bo nikdar imel pravega veselja do stanovskih poslov. Kdor sam ne čisla svojega stanu, tisti je že tudi izgubil veselje do opravil, katere mu stan naklada in jih opušča, ali pa izvršuje le prisiljeno in površno. Ali pa more biti tak človek vesel, ki mora kako delo prisiljen izvrševati?

Učiteljski stan je v resnici lep in vzvišen, da ga mora vsakdo čislati. Neuka deca si pridobiva v šoli raznih znanosti, potrebnih za življenje. Učitelji polagamo temelj, na katerega se zidajo vsakovrstne stavbe, male in velike, preproste in prekrasne. Ljudska šola daje prvo podlago svetovnoznanim učenjakom, pa tudi preprostim delavcem. Pa to še ni glavno, ako si otrok

pridobí z našo pomočjo več ali manj znanja, katero mu vrlo služi v nadaljnem življenju; učitelji imamo še mnogo važnejšo nalogo, kakor je ta: mi moramo nam izročene otroke tudi vzgajati, da bodo nekdaž koristni člani človeške družbe, pa tudi dobri kristjani. Ako mislimo na to, da naj bodo iz teh otrok, ki jih gledamo v šoli pred seboj, nekdaž skrbni gospodarji, vrle gospodinje, dobri rokodelci, vestni uradniki i. t. d., mora nas navdati veselje do lepega poklica, ker vse to leži skoro izključno le v naših rokah. Dobrega katoliškega učitelja pa navdaja še s posebnim veseljem zavest, da s svojo uplivno besedo lahko jako mnogo koristi tudi v verskem oziru svojim učencem, ker jih vodi po poti k časni in večni sreči.

Drugo, kar ohranjuje učitelju veselje do poklica, je vestno in natančno izpolnovanje stanovskih dolžnosti. Kako lahko je učiteljevo delovanje, ako redno, natančno in vestno svoje posle opravlja! Učitelj ni nikdar preobložen z delom, ako ima vsako delo svoj določen čas, ako se vse natančno ob določenem času izvrši. Ako sam ljubi red, privadijo se tudi otroci lepemu redu in ni se mu treba radi nerednosti učencev nikdar jeziti. Kako vesel je učitelj, ako njegovi učenci redno in mirno dohajajo v šolo, ako pravočasno izdelujejo naloge, ako se vestno in natančno vsega naučijo, kar se jim je učiti. Z veseljem pohaja učitelj tako šolo.

Ako hoče učitelj, da bode z veseljem opravljal svoj posel, paziti mora tudi na svoje zdravje. „Mens sana in corpore sano“, pravi latinski pregovor in resnico govori. Bolan človek nima veselja do dela; še veliko manj pa more imeti bolan učitelj veselje do poučevanja in do šole sploh, ker v šoli je treba vedno vedrega lica, veselega razpoloženja; čmeren in bolehen človek ni za šolo. Odveč bi bilo na tem mestu razpravljati, kako naj si učitelj varuje svoje dragoceno zdravje, le na nekaj bi rad opozoril zlasti mlade tovariše. Varujejo naj se ponočevanja in pijančevanja in varujejo naj se osobito slabe družbe. Vse to škoduje učitelju na telesu, kakor na duši, škoduje pa zlasti še njegovemu ugledu. Izgubljena čast je huda in težko ozdravljiva bolezen.

Ako si je učitelj izpodkopal ugled pri ljudstvu, ako je izgubil tudi potrebno spoštovanje pri otrocih, potem je njegov trud brezuspešen in veselja do svojega poklica ne more več imeti.

Še jeden pripomoček je, kateri bi v učiteljstvu pomnožil in ohranil veselje do poklica, toda tega si ne moremo sami pridobiti, namreč ugodno gmotno stanje. Z večjim veseljem se bode oprijel učitelj svojih stanovskih opravil, ako bi dobil stanu primerno plačo, ako bi mu ne bilo treba še poleg pouka se vkvarjati z drugimi postranskimi službami, ako bi brez skrbi za sebe in svoje domače mogel zreti v bodočnost. Res nam v tem pogledu pota niso nastlana s cveticami, zlasti začetnikom ne, in da se razmere zboljšajo, moramo zahtevati na pristojnem mestu; a z varčnostjo in skromnostjo si ohranimo zadovoljnost tudi v sedanjem neugodnem položaju.

Novi niso ti nasveti, ki sem jih tu podal, a vendar so resnični in koristni. In marsikomu utegnejo, ako se po njih ravna, ohraniti najdražji zaklad — srečo in zadovoljnost.

S r c e.

(Pedagogiška študija.)

VI. Radost in srce.

Največji vpliv na naše srce imata žalost in veselje. Tako zelo prevzameta ti dve čustvi, če se količkaj krepkejše javljata, vse naše srce, da se to notranje čutenje takoj pokaže tudi na zunanje, zlasti na obrazu. Zato se večkrat sliši sodba, da je lice zrkalo naše duše, našega srca.

Druga dušeslovna resnica z ozirom na veselje in žalost je pa ta, da je naše srce ustvarjeno za veselje in srečo; zato si želi vedno le radosti, boji pa in izogiba se žalosti, kolikor le more. Dušna jasnost to je živelj našega srca, mračno in žalostno srce pa radi imenujemo bolno srce.

Jasno in vedro lice, zanesljiv znak veselega srca, je neprecenljiva dobrot v človeškem življenju, ki se ne dá nadomestiti z nobeno drugo vrlino. Človek, ki je stalno vedrega in veselega srca, priča vsemu svetu, da je čisto in nedolžno njegovo srce. In moreš li lepše pohvaliti koga, kakor če moreš s prepričanjem reči o njem, da je nedolžen, bodisi že v prvotni ali spokorni nedolžnosti?

In koliko drugih prednosti ima še radost našega srca. „Jasnost je nebo, pod katerim se dobro obnese vsaka rast razun strupa“, pravi nek nemški klasik. Kakor bister studenček žuboreč dalje hiti po bregu in planoti, veselo poskakovaje čez kamenčke in druge zapreke, tako veseli človek lahkega srca, v sreči in zadovoljnosti, dalje potuje in se ne zmeni za trnje ob svoji poti ter smehljajočega lica stopa preko raznih zaprek, ki se mu stavijo na cesto. Pesimizma, sedanje tako nalezljive bolezni, ne pozna. Skrbi in britkosti ga ne potlačijo in če se mu radosti solnce katerikrat skrije za oblake, mu kmalu zopet posveti le še prijaznejše. Če se bliža slana in mraz prekrasni cvetki njegove srčne radosti, ju takoj odpravi gorkota tolažilne nade: „Saj mora kmalu spomlad priti!“ Vsako delo gre veselemu človeku hitrejši in spretnejši izpod rok. Osobito pa je vesel in zadovoljen človek izvrsten tovariš in sosed. Zakaj kdor je sam veselega srca, ne more drugih gledati potrhih in žalostnih. Nikomur ne podira veselja, obratno si povsod prizadeva pospeševati le radost in zadovoljstvo ter ima srčno sočutje z bližnjikom v sreči in nesreči. Kakor solnce prežene temo, tako prežene jasno lice veselega človeka mračnost, ki obdaja otožno srce bližnjiku.

Vsekako je srčno veselje oni preimenitni faktor, ki ga mora upoštevati vsak moder vzgojitelj. Ako sv. apostol opominja vse ljudi: „V e s e l i t e s e!“ velja ta opomin še posebej vsakemu vzgojitelju; da, vzgojitelju ta apostolova beseda ni le opomin, marveč njemu je naravnost z a p o v e d, da goji in pospešuje srčno veselje v detinski duši!

Pravo detinsko veselje ima tudi to pedagoško korist, da varuje še v poznejših letih razuzdanega, prešernega, grešnega razveseljevanja. Ako se je namreč mlado srce privadilo vzvišenemu, idealnemu, čistemu veselju, se mu bode gnusilo vsako nizkotno, podlo, prepovedano radovanje, katero ni pravo

veselje in nima obstanka, marveč se v kratkem izpremeni v grenko žalost in kesanje. Brez števila je namreč nesrečnih žrtev, ki so si za vselej življenje ogrenile ravno s tem, ker se niso znale prav veseliti! Zares, največji dobrotnik svojemu narodu je oni domoljub, kateri ga-uči pravega in poštenega razveseljevanja in mu ga zna tudi preskrbeti.

Ta naloga je pri vzgojitelju mladine zelo olajšana s tem, da je neizprinjeno otroško srce že po naravi veselo; ali se dá vsaj kaj lahko razvedriti in razveseliti. Otroška doba je spomlad človeškega življenja, otroško življenje torej že samo ob sebi nedolžno radovanje. Veselo razvedrilo je otroku tako potrebno, kakor jed in pijača. Otrok, kateri ne mara za veselje, je telesno ali dušno bolan; otroku braniti veselje, je toliko kakor mu kratiti zrak. Vzgojitelju torej ne bo treba otrok kaj posebno priganjati k veselju; njegova težja, a jako imenitna naloga je v tem, da zna prav voditi otroško razveseljevanje, da mu vé dajati pravo smer, mu preskrbljevati primernih predmetov. Njegova sveta dolžnost je, otrokom preskrbljevati, oziroma dovoljevati le tako veselje in vedrilo, ki ne more biti njegovi preprosti nedolžnosti v najmanjšo izpodtiko, da bi le količkaj omadeževalo njegovo čisto dušo, le količkaj ranilo njegovo detinsko srce. Mladina naj vživa le tako veselje, ki mu duha povzdiguje in poživlja, ki ne zapušča nikakoršnega kesanja, marveč le trajno zadovoljstvo

Modri vzgojitelj ne bo z lepa v zadregi, kako bi zadovoljil mlada, po veselju koprneča srca. Že učenje samo, ako je mikavno in spretno, daje dobrim otrokom veliko veselja, res plemenitega veselja. Ob koncu pouka ali ob primernem odmoru pa zna učitelj, ki res ljubi mladino, temu veselju, ki je ima priden učenec že ob šolskem delu, še nalašč priliti kako kapljico radosti v razvedrilo mladih src. Še več tvarine in priložnosti detinskemu razveseljevanju nudijo razne slovesnosti in svečanosti, bodisi verskega ali patrijotiskega ali privatnega značaja. Treba je le opazovati nepopačeno deco ob petju, pri igrah, na izprehodih in izletih, sploh ob času odmora in razvedrila. Kako se zna veseliti iz vsega srca! Saj še delo, ki je primerno otroški naravi in zmožnosti, napravlja v čili mladosti toliko veselja, kakor nikdar več pozneje.

Ob razvedrilo pa je treba mladini dovoliti precejšno mero svobode. Divjost, razbrzdanost in vsako nevarnost, dušno in telesno, je seveda treba vselej odstraniti in zabraniti in otroke privaditi k temu, da se vselej razveseljujejo dostojno in spodobno; vendar ne smemo pri mladini radosti in razvedrila meriti z isto mero kakor pri odraslih. Ako tudi katerikrat vzgojitelj méni, da so njegovi gojenci preglasni, naj vendar nikar takoj ne zavira in ustavlja detinske živahnosti, marveč le vajete naj nategne, da se živahnost mladostne radosti pokaže v vsej moči in čilosti, da le ne zgreši prave poti in meje dostojnosti; zakaj otroci kažejo glasneje in šumneje svoje veselje kakor ljudje v tako zvanih „pametnih“ letih. Nikakor ne ravnajo prav oni preresni in prestrogi stariši in vzgojitelji, kateri so le tedaj zadovoljni z otroci, če tiho in mirno sedé in žédé, kakor da bi bili prilepljeni ali priklenjeni; obratno pa osorno kričé nad njimi, če le ne-

koliko poskočijo ali nekoliko glasneje dajo duška prirojeni in opravičeni radosti detinskega srca.

Glavno sredstvo za pospeševanje pravega veselja v otroških srcih je jasna in čista radost v srcu in na obrazu vzgojitelja samega. Kdor hoče vspešno vzgajati, naj si skuša vedno ohraniti mirno srce in jasno lice; ob tem pa naj nikdar ne pozabi potrebne resnobe. Ako učitelju sije veselje iz očij, bode kmalu zasijalo tudi v očeh blagočutnih učencev. Če so stariši in učitelji veselega srca, bodo veliko milejše in pravičnejše sodili detinske napake svojih gojencev, bodo lažje razumeli mikavnost otroškega življenja, lažje z otroci otroško mislili in želeli; radost jim bo res pravi angel voditelj doma, v šoli, v življenju, ki bo zelo lajšal težko delo prave vzgoje in ohranil prisrčno zvezo med vzgojiteljem in gojencem ter tako nadomestoval občutno kaznovanje in z blagohotno ljubeznijo vodil deco po pravi poti.

Opomniti pa moram, da to ni lahko delo vzgojitelju: med mladino biti vedno vesel, a vselej zadeti pravo razmerje med veseljem in resnobo.

V sedanjih časih, ko ljuti sovražnik iz tujine tudi pri nas tako pridno seje pogubno seme medsebojnega nasprotstva, ko raznovrstno hujskanje izpodkopljuje trdna tla ljube zadovoljnosti, pač ni lahko ohraniti dušnega ravnotežja; srčno veselje in pristen humor je zdaj drago in redko blago na trgu duševnega življenja. Zato je čestokrat res prava pedagogiška umetnost premagati in zatajiti notranjo nevoljo pa veseli mladini kazati veselo lice. A naj stane, kar hoče, zgoditi se mora, kjer je večja težkoča, tam je potreben večji napor, večje prizadevanje.

Precejšna pomoč je že v tem, da so otroci v obče veseli in dobrohotni. Učitelj, ki pozna otroško srce in se zna vtopiti v otroško mišljenje in čutenje, bo kmalu potegnil za otroci in bo z veselo mladino sam vesel. Nobena reč tako zelo ne pospešuje dušnega miru in srčnega veselja, kakor preprosto občevanje z živo, veselo mladino. Najboljši pedagogi so trdili, da nikjer niso mogli najti te radosti in tega zadovoljstva, kakor v šoli med otroci; in mislim, da tudi sleherni izmed nas bi lahko pričal, kako je pozabil marsikatero gorje, ko je stopil med veselo mladino, ter je ostal miren in utolažen, dokler je bil med otroci. Vendar tega ne čaka modri vzgojitelj, da bi ga še le otroci pripravili v dobro voljo; marveč se mora znati sam premagati, in blagohotnost vesele mladine je le izdatno olajšanje tega premagovanja. Torej premaguj se junaško in stanovitno po vzgledu svojega največjega Vzornika; zakaj besede, katere govori sicer vsakemu človeku, da naj vsak dan zadene svoj križ na ramo in ga potrpežljivo nosi za njim, veljajo še posebej tebi, krščanski vzgojitelj! Naj bi že v pripravnici večkrat napovedovali prihodnjemu učitelju, da ne bo nobenega pedagogiškega sredstva tako zelo potreboval kakor potrpežljivosti. Pa tudi ženinu in nevesti naj bi to zatrdili že pri izraševanju in o poroki.

Naravnost neusmiljeno in krivično bi pa bilo, ko bi vzgojitelj, katerega so drugod razžalili, hotel svojo jezo ali nevoljo ohladiti nad nedolžnimi otroci. Sploh je jako slabo izpričevalo, ako otroci sami štejejo srečne in

nesrečne dneve potem, če je bil učitelj „dobre“ ali „slabe“ volje. Moder vzgojitelj deli z gojenci le veselje, britkosti in težave pa prenaša sam.

Druga napaka, katere se je treba varovati v tem ozivu je pretiravanje. Učitelj, kateri hoče otroško občevati z otroci, je v nevarnosti, da postane otročji ali celo smešen, da bi se hotel z otroci vedno le šaliti in igrati. Šola ni igrišče. Zato je sveta dolžnost učiteljeva, da z radostjo in prijaznostjo modro združuje resnobo. Ni zadosti, da bi ga otroci le ljubili, marveč ga morajo tudi spoštovati, z detinsko ljubeznijo združevati tudi potreben strah. Veselje v šoli imej nekaj slovesnega in ne bodi preveč domače!

H koncu naj še imenujem neusahljiv studenec, iz katerega izhaja pravo in trajno veselje; imenuje se nedolžnost. Kdor si hoče ohraniti veselo srce, mora skrbeti za to, da njegova nedolžnost ostane neomadeževana. Kedar začne ta čudežna nebeška cvetka veneti in izgubljeni svoj rajski vonj, takrat se začne poslavljeni tudi pravo veselje, pristna radost. Ko sta bila Adam in Eva zavžila sad prepovedanega drevesa, prišlo jima je spoznanje, da sta gola, da sta za vselej na tem svetu zapravila rajsko srečo. Zato bodi dolžnost in skrb starišev že v prvi detinski dobi in v poznejših letih nevarne mladosti, dolžnost in skrb vzgojiteljev v šolski dobi, dolžnost in skrb mojstrov, gospodarjev in predstojnikov, da negujejo in pospešujejo nedolžnost pri vseh, kateri so jim kakorkoli izročeni v varstvo. Težka, zelo težka je ta naloga, ker nevarnosti prihajajo od znotraj in od zunaj in ker je treba nedolžnost ščititi proti sovražnikom, ki morajo ostati mlademu človeku še nepoznani, ker s svojo goljufno vabljenostjo večkrat že zmagajo, kakor hitro se spoznajo. Ako se pa zunanje nevarnosti in zapeljivosti po možnosti odstranjujejo, ako se znotranje čustvo povzdiga v idealne višave, ako se mlado srce obilno napolnjuje s čistim veseljem in plemenitim zanimanjem, ako se v mlado dušo globoko zasadi sveta vera s svojimi nebeškimi nauki, s svetimi vajami in jo vodi strah božji; se bo z božjo pomočjo posrečilo skrbnemu vzgojitelju, čisto in neomadežano ohraniti to božjo cvetko.

V obče naj se izogiblje dvojne skrajnosti: nikar ne bodi preboječ in sumljiv, da bi pri vsakem gojencu slutil propalost, čeravno nisi prepričan; a tudi prezaupen nikar ne bodi in nikar ne misli, da je nežna mladina že dovolj močna, da bi ji ne škodila slaba družčina, nesnažno in pohujšljivo berilo, neprevidno govorjenje itd. Zlasti pa skrbi ves čas pri otroku za sramežljivost, ker ta je najboljša obramba zoper nečistost. Potlej pa priporočuj in izročuj otrokovo dušo najčistejšemu Bogu, njegovi brezmadežni in deviški Materi, angelu varuhu, ter odganjaj vsako garjevo ovco od preprostega jagnjeta! To pa boš gotovo storil, ako si sam ljubitelj svete čistosti, in ne bo težko te prepričati, da si le tedaj dobro izpolnil svojo nalogo, ako je tvoj gojencec ohranil čisto in nedolžno srce v najnevarnejših letih; ako pa ne, se ti je ponesrečilo tvoje delo in kot vzgojitelj se nimaš s čim po-
našati!

Razdelitev učne tvarine iz verouka na ljudskih šolah.

(Konec.)

II. razred (2. šolsko leto).

Ponavljja se vsa tvarina iz I. razreda, vsako na svojem kraju — otroci rabijo že knjigo „Mali katekizem“ in po zmožnosti tudi „Svete zgodbe za male otroke“ — ter se še vedno na podlagi bibličnih zgodeb izpopolni, primeroma tako-le:

1. Prične se zopet najprimernejše z naukom o presveti Trojici, ter posebno povdarja, kako častimo presv. Trojico: z znamenjem sv. križa, s hvalnico: Č a s t b o d i . . . kako prosimo: pri sv. maši in pri litanijah „Kyrie eleison“ . . . in kako hvaležni moramo biti trojednemu Bogu.
2. Nadaljuje se takoj o s t v a r j e n j u , in sicer tu že po posameznih dneh. (Ponavljanje o angeljih, o naših prvih stariših.)
3. Pri nauku o človeku je posebej na novo Vpr. 50. in 53. (Če niso otroci nadarjeni, naj se jim za sedaj dopové s preprostimi besedami, doslovno se bodo naučili v tretjem razredu.) Nov je tudi natančnejši nauk o izvirnem grehu. Vpr. 55., 56.
4. Zlasti zarad lastnostij božjih in najpotrebnejših dejanskih čednostij naj se obdelajo še te-le zgodbe stare zaveze: Noe, Bog je n e s k o n č n o s v e t , r e s n i č e n i n z v e s t . Abraham, egiptovski Jožef (skrajšano po „Svete zgodbe“) Bog je n e s k o n č n o m o d e r . Vpr. 22., 24., 28.
5. Zaradi boljšega umevanja božjih zapovedij: „Mojzesovo rojstvo“ in „Bog dá deset zapovedij na Sinajski gori.“
6. N a u k o J e z u s u (o njegovem življenju in trpljenju) se izpopolni: Vprašanje 60., 62., 63., 66., 75.; iz bibličnih zgodeb: Marija obiše svojo teto; Jezus se posti, hudobni duh ga skuša; Jezus govori o poslednji sodbi; Jezus ozdravi mrtvoudnega v Kafarnavmu in ozdravlja gobovce; Jezus obudi Jajrovo hčer in Lazarja. — Jezus slovesno jaha v Jeruzalem; zadnja večerja; Peter zataji Jezusa; Judež obupa; Jezus govori zadnje besede in umrje.
7. „Šel pred pekel, tretji dan od mrtvih vstal.“ Vpr. 82., 83.
8. Vstajenje in vnebohod Jezusov. Vpr. 86. Jezus se prikaže apostolom in postavi zakrament sv. pokore.
9. Zadnji štirje člani apostolske vere (razun vpr. 93 pri slabših učencih).
10. (O krščanskem upanju, ker se naslanja na definicijo, bi se morda utegnilo še odložiti.) O molitvi vse: Vpr. 105—121.
11. (O ljubezni zarad definicije se utegne odložiti.) O zapovedih božjih in cerkvenih vse: Vpr. 131—157. (Kolikor umevno in že potrebno; morda primerjaje z „izpraševanjem vesti“ str. 66.)
12. O sveti maši: Vpr. 168—170. (Drugo, ker so večinoma gole definicije, se morda odloži.)
13. Krščanska pravičnost: Vpr. 176—188.

14. Štiri poslednje reči: Vpr. 190—199. (o bogatinu in Lazarju.)

NB. Ako so učenci bolj nadarjeni in maloštevilni, utegne katehet poskušati tudi z definicijami ter privzeti že v II. razred: Vprašanje 3—6, 8., 13—15., 101—104., 122—130. (Prilika o usmiljenem Samaritanu.) Vprašanje 158—167., 171., 172. — Ako se otroci pripravljajo že za sv. spoved, se naj uporabi tudi prilika o zgubljenem sinu.

Učijo naj se: Pet cerkvenih zapovedij; „angelj Gospodov“; rožni venec; darovi sv. Duha; dober namen; „Gospod, daj jim večni mir in pokoj“; „Češčena bodi Kraljica“; „Pod tvojo pomoč“; nekaj vzdihljejev z odpustki.

III. r a z r e d (3., 4. in 5. leto).

Ves „Srednji katekizem“, in sicer prvi oddelek (3. leto) brez zvezdic, drugi oddelek tudi vprašanja z eno zvezdico.

Zaradi ogromnega katekizmovega gradiva naj se ne privzema novih bibličnih povestij, razun takih, ki so bistveno potrebne, kakor je n. pr. zgodba „Jezus obljubi presv. Rešnje Telo“. Uči naj se katekizem torej le na podlagi že znanih povestij; nove naj rabi katehet le, v kolikor se dajo porabiti brez daljše razlage. Tem pridnejše pa naj rabi življenje svetnikov, zlasti mladinskih vzornikov! Kar so bile za vzgojo pri Izraelcih „zgodbe svetega pisma“, to bodi za nas kristijane cerkvena zgodovina. To se je do sedaj vse premalo povdarjalo in izkoriščalo v katekezi. Kako blagodejno vpliva kratek svetniški vzgled za vvod posamezni katekezi ali ob koncu za utrjenje podanih nauk!

Iz liturgike naj se obravnavajo najpotrebnejše reči, kakor daje priliko cerkveni čas ali pa katekizmovova tvarina. Na pobožnost pri službi božji naj se obrača velika pozornost.

N a u č i n a j s e: Spovedne molitve; grehi zoper sv. Duha, vnebovpijoči grehi, tuji grehi; poglobitne čednosti, poglobitnim grehom nasprotne čednosti; najiminitnejša dobra dela, telesna dela usmiljenja, duhovna dela usmiljenja, evangeljski svetje; trije božje čednosti (v krajši obliki): „Spomni se, o Marija“; „O Gospa moja.“

IV r a z r e d (6, 7. in 8. leto.)

Katekizem se le ponavlja ter se še večja pozornost obrača na cerkvene obrede, kjerkoli se prilika nudi. Poglavitna reč pa so biblične zgodbe, ki naj se temeljitejše obravnavajo, ako se učé na novo, bolj kurzorično že znane. Katehet naj si tvarino tako razdeli, da pridejo na vrsto zgodbe stare in nove zaveze, lažje naj se podajajo I. oddelku, težje drugemu. Ob razlagi naj se nikdar ne prezre, da so biblične zgodbe predmet verouka le zaradi verskih resnic, ki se v njih pojavljajo, in jih sedaj učenci deloma že sami zapazijo, deloma pa naj jih katehet opozarja nanje. Zlasti velja to o lastnostih božjih, o zapovedih in krščanski pravičnosti, nauki apostolske vere so pa že sami bolj ali manj zgodovinski, ki naj se tako obravnavajo, da vzbujajo v mladem srcu strah božji, ljubezen in hvaležnost.

Naučij naj se: Božje čednosti; čednosti, ki jih je Jezus posebno v evangeliju priporočal; osem blagrov; „Svet, svet, svet“ itd.; „V vseh rečeh naj se zgodi“; „Pridi sv. Duh“; „O Bog, kateri si nam v prečudnem zakramentu“; „Duša Kristusova“; duhovno obhajilo; k sv. Jožefu, k sv. Alojziju.

NB. Ker je nauk o lastnostih božjih tako zelo koristen in potreben za vse življenje, bi kazalo, da se tudi lastnosti božje naštevajo pregledno.

Dopisi.

Iz Ljubljane. Koncert slovenskih in hrvatskih učiteljskih abiturijentov in abiturijentinj, ki se je vršil 17. m. m. v „Nar. Domu“ v Ljubljani, se je obnesel prav častno v moralnem, kakor tudi v gmotnem obziru. Najpreje je svirala vojaška godba pod vodstvom svojega kapelnika Ant. Dvořakov „Moj dom“. Nato se je pela „Cesarska pesem.“ Za tem je govoril abiturijent, g. Jamšek, svoj prolog. Dolgotrajno ploskanje je pričalo, da je govornik izvrstno rešil svojo nalogo. Potem je zapel mešani zbor pod vodstvom g. Beniška tri zборе: Ant. Nedvčdovo, „Oblakom“, poznano lepo pesem Mendelssohn-a „Slovo od gozda“ in Padovar-a „Vse mine.“ Vse tri pesni so dobro proizvajale. Učitelj g. R. Wrabl, poznan kot dober baritonist, je pel tri solo-točke s spremljevanjem g. Beniška na glasovirju. L. Pahorjevo „En starček je živel“ je

moral celo ponavljati tako je ugajala občinstvu. G. Wrabl poje s čutom. Zadnja točka je bil Foersterjev „Venec Vodnikovih pesmi“, šesteroglasen zbor s spremljevanjem orkestra. Ta dosti težka in lepa skladba se je pela jako dobro. Kvartet in solisti so pokazali, da je na učiteljski še vedno dobiti dobrih, izvežbanih pevcev. Po koncertu je bila prosta zabava in ples. — Drugi dan so se sešli abiturijenti in abiturijentinj pri Lloydju k slavnostnemu večeru. Počastilo jih je mnogo gostov. Neprisiljena zabava je vladala med njimi. Iz pregovorila se je tudi marsikaka beseda glede vzajemnosti slovenskega in hrvatskega učiteljstva. Vsem ostane gotovo v spominu oni prekrasni večer, ko so se spoznali kot bratje, ki jih ne družijo samo ista kri, ampak tudi isti vzvišeni a toliko težavni poklic. — Dal Bog, da bi se ne varali v svojih mladih upih!

— n.

Slovstvo.

Prvi listi. Spisali in založili slovenski in hrvatski učiteljski abiturijenti. Tiskala „Narodna Tiskarna“ v Ljubljani 1901. — Prvič so stopili združeni slovenski in hrvatski učiteljski abiturijenti v javnost s svojimi proizvodi. Kaj neki bo v teh „Listih“ — mislili smo si, ko smo jemali knjigo v roke, jemali z upom, da bo knjiga pričala o krepkem, čvrstem naraščanju slovenskega in hrvatskega učiteljstva, jemali ob jednom s strahom, kaj

če nas upi varajo in bomo pred sabo zagledali mesto vrste idealnih mladeničev morda vrsto modernih bolnikov, bolnih rož, ki so se utopile v toku „modernega“ življenja naše dobe. Radovednost je utešena in sodba nam je lahka. — Abiturijenti se niso blamirali, ko so izdali svoj almanah, saj so pisatelji knjige pokazali, da so v resnici zmožni napisati kaj dobrega in lepega; drugo pa je, v kakih idejah se je ta zmožnost pojavila na

zunaj pri večini proizvodov. „Listov“ pesniški del, katerega je spel Zmagoslav sam, se deli: 1. Libele (8 pesmic), 2. Fatima (I.—III. in 5 pesmic), 3. Priliznjena mačica (I.—V. in 9 pesmic), 4. Hrepenenje (I.—V.), in 5. Elegija. Skoro vse pesmi so ljubimske. Novih mislij zastonj iščeš v njih. Užitek na užitek. Ni čuda, če pesnik toži:

„Hu, zdi se mi, da v prsih
— mrliča nosim bledega...“ (str. 13.)

— — — vi veste,
da je hiša moja tuge dom... (str. 14.)

„Hu, pred mano tema,
črna tema v srcu,
v duši prazno,
v glavi tesno...“ (str. 99.)

Ej, g. Zmagoslav, to je čisto umljivo in naravno in ne čudite se:

„Ljuba, kaj pomenja to?“ (str. 99.)

Koliko pedagoga neki tič v pesniku take vrste, o tem naj razmišlja vsak sam. Sicer so pa pesmi tudi z ozirom na zunanjo obliko dokaj površne. Ritem in rima se kaj rada in pogosto umikata, če „idej“ ni mogoče drugače izraziti. — Boljše so ostale pesmi. Najlepša bo še morda „Kresna bajka“. (str. 46.) Konec njen se glasi, kakor bi udarjali narodni glasovi na uho:

„Zjutraj pa pripeli
Kosci so veseli,
travico kosili,
cvetke pomorili.“

Pesniku nikakor ni odrekati nadarjenosti. A s takimi „idejami“ — menimo — se pesnik ne bo še kmalu oslavil v slov. književnosti. Ideje, ideje! Če po teh pesmih sodimo značaj slovenskega abiturijenta sploh, moramo nehoté z glavo zmajati. Da bi bile v dušah mladencev, ki v kratkem pohitijo med narod vzgojevat mladino našo, take misli in taka koprnenja, taki ideali? A, to ni mogoče! Morda je pa res! Dovolj žalostno!

V nevezani besedi čujemo: „Trepetajoče zvoke“ (Hotimir) in gledamo „Blede obraze“ (Kompoljski). Iz „Trepetajočih zvokov“ bi brez najmanjše škode lahko izostal sestavek: Blazno hrepenenje (str. 65). Spis nima druge vrline, nego da se odlikuje po klicajih (36 klicajev na treh straneh!) in tistih značilnih pikicah. Lepi pa so spisi: „V poznih nočnih urah“ (str. 73.) „Le pri živih dušah“ (str. 79.) in „Iz življenja neke duše“ (str. 83). Predzadnji je morda nekako preveč idealen. Tudi spis „V

nirvano“, ki nam slika neko „zlomljeno“ dušo, ki ima kmalu izginiti v cvetju življenja v — nirvano, splošno ugaja. Temu je podoben spis „V božični noči“ (str. 60). „Mlad norec je nesramno ugonobil razcvitajočo se cvetko“ (str. 62). Omenjamo ga zaradi konca, katerega bi lahko debelo tiskali. „Ali niso taki doživljaji one furije, ki vstajajo v poznejših letih liki črne pošasti iz grobov preteklosti, da davijo in morijo duše nesrečnikom.“ Mi bi rekli mesto „nesrečnikom“ — propalicam — Čudno in značilno je, da se g. pisatelj tako rad ustavlja pri ponesrečenih ekzistencah in in propalicah, da gleda tako rad v temo življenja mesto da bi nam tupatam vsaj zaradi razlike predočil kak pošten značaj.

Največ pohvale zasluži pač gosp. Kompoljski. Gosp. pisatelj ima to prednost, da zna izborno slikati dušno stanje, kar se mu je posebno posrečilo pri „Starem Frkolu“. Vseh šest njegovih povestic je zajetih iz priprostega kmečkega življenja. Vidi se, da ima g. pisatelj dober opazovalen čut, kateri mu bo dovolj gradiva nabiral za pisateljvanje. Zopet se nam pa čudno zdi, da pisatelj vidi v svetu le „blede obraze“, le nesrečo, le usodo. Kaj takega se vendar prav redko primeri, kar se je primerilo revni, stari Zaplotnici. Umrla je le nekaj dnij pred novo mašo svojega sina vsled mrtvouda. To je vendar kaj redka izjema!

Poleg teh so zastopani v „Listih“ tudi hrvaški abiturijenti. Priobčili so nekaj pesmic in par kratkih povesti. Splošno samo pripomnimo, da so hrvaški proizvodi boljši nego slovenski.

Dober vtis napravi na čitatelja to, da je knjiga skozi pisana v lepem, čistem jeziku. Zoper pravopisna pravila se ni grešilo skoraj nič.

Glavna stvar pa so in ostanejo ideje. Sodba s tega stališča pa nikakor ne more biti mila. Knjiga ima lep, zelen ovitek, a „Listi“ sami se nam ne zdé zeleni. Ko smo celo knjigo prečitali, smo zapazili, da so ti „Listi“ veli, orumeneli listi, kateri niso mogli zrasti drugod kot na trhljem deblu modernega dekadentizma. — Knjiga je posvečena prof. Franu Ilešiču in kakor smo čuli, je ta gospod mnogo pripomogel, da je zagledala beli dan. Ali ne bi bil lahko učeni in razsodni g. profesor mladini pokazal zdravejših literarnih smeri, kakor pa se javljajo v teh „Listih“.

S.

Šolske vesti.

Izpremembe pri učiteljstvu. Pomožna učiteljica na Igu gđ. Ivana Jamšek je imenovana za provizorično učiteljico na ljudski šoli v Mengšu. Nadučitelj g. Lavoslav Abram v Senožečah je na lastno prošnjo vpokojen. Nadučiteljem v Kočevju je imenovan tamošnji prov. šolski vodja g. Fran Schescharg. Definitivna postala sta prov. učiteljica gña Ludmila Borštinar v Vipavi in g. Alojzij Erker na Topli kebli. Gña Katinka Droll, učiteljica na Bledu, je predstavljena v Zasp. — Na Štajerskem. G. Janez Bajželj, učitelj na Jesenicah, je imenovan c. kr. rudniškim učiteljem v Idriji. Učiteljci na dekliški ljudski šoli v Slovenski Bistrici, gospodični Emiliji Gherbac, se je dovolil pokoj. Nadučiteljem v Žitalah je imenovan učitelj gospod Martin Sotošek, na ljudski šoli pri Sv. Joštu na Kozjaku je imenovan učiteljem-voditeljem nadučitelj gospod Ivan Krajinik iz Podmelca na Primorskem, na ljudski šoli pri Sv. Nikolaju, okraj Laško, je imenovan učiteljem gospod Henrik Hribernik, na ljudski šoli v Hrastniku je imenovan stalnim provizorični učitelj g. Jakob Reiner od Sv. Križa pri Litiji. Na ljudsko šolo v Majšbergu prideta definitivni učitelj gospod Ivan Glinšek in definitivna učiteljica gña Ludmila Glinšek rojena Liek iz Nove cerkve pri Ptujju, na dekliško ljudsko šolo za okolico ptujsko pride definitivna učiteljica gña Marija Luknar. Pomožna učiteljica gña Cilka Teržan je premeščena v Čadram, v Zreče pa pride absolvirana učiteljščnica gña Amalija Tribnik. Gđ. Antonija Valenčič, učiteljica na Stranicah, je zavoljo bolezni dobila dopust za štiri mesece.

Razširjene šole. Deželni šolski svet štajerski je sklenil razširiti jednorazredno ljudsko šolo pri Sv. Roku (okraj Rotegatec) v dvorazrednico; dvorazrednico v Sromljah pa v trirazrednico.

Maturo na gimnaziji v Novem mestu je izdelalo 11 dijakov, med temi trije z odliko; ponavljalo bo skušnjo čez dva meseca pet dijakov, eden pa je padel za eno leto.

Maturo na gimnaziji v Kranju, ki se je vršila od 22. do 25. t. m., je delalo 22 abiturijentov. Izmed teh jih je napravilo zrelostni izpit 16, pet jih je padlo za dva meseca, eden pa za eno leto.

Pripravnice za hrvaško učiteljšče v Pazinu. Laški listi poročajo, da se s prihodnjim šolskim letom ustanovi v Pazinu hrvaška pripravnica za dijake, ki želé vstopiti na učiteljšče. Laški listi besné radi tega in vpijejo, da se Slovonom dajó nečuvene koncesije.

Javni izpit na zavodu za gluhone otroke v Ljubjani se je vršil dne 14. julija. Letos je bilo 25 gojencev; navzoče goste, ki so došli k izpitu, je presenetil velik vspeh, ki so ga dosegli gosp. učitelji s poučevanjem gluhone dece.

Za šolske zgradbe je dovolil kranjski deželni zbor podpore naslednjim občinam: 1. Postojina 2600 K, 2. Senožeče 200 K, 3. Loški potok 1000 K, 4. Trava 200 K, 5. Kočevska Reka 200 K, 6. Banjaloka 400 K, 7. Št. Janž (Dvor) 1200 K, 8. Št. Jurij pod Kumom 600 K, 9. Raka 600 K, 10. Hrovaški brod 500 K, 11. Svibno 500 K, 12. Javorje 500 K, 13. Kokra 500 K, 14. Ježica 1000 K, 15. Preska 200 K, 16. Šmartno pod Šmarnogoro 200 K, 17. Orehovica 200 K, 18. Stopiče 400 K, 19. Rove 1000 K.

Iz šolskih poročil. Letno poročilo c. kr. višje gimnazije v Novem mestu za leto 1900/1901 prinaša na čelu spis profesorja Hugo Skopala „Ueber das Altarbild von Tintoretto in der Rudolfswerter Capitelkirche nebst einer kurzen Charakteristik der Darstellungsweise dieses Meisters im allgemeinen.“ Učnih močij je gimnazija imela 17. Koncem šolskega leta je gimnazija imela 241 dijakov, mej njimi Slovencev 230 in Nemcev 11. Odliko je imelo 24 dijakov, prvi red 144, ponavljavni izpit ima 27 dijakov, drugi red 35 in tretji red 10 dijakov. Radi boleznj je ostal neizprašan 1 dijak. Šolnine so dijaki vplačali 4980 K. — Izvestje c. kr. druge državne gimnazije v Ljubljani ima na prvem mestu jezikoslovno razpravo Ivana Koštiala: „Slovanski življi v nemškem besednem zakladu.“ Iz šolskih poročil povzamemo, da je imel zavod 13 učnih moči. Koncem šolskega leta 1900/1901 ga je obiskovalo 280 učencev. Po narodnosti je bilo 279 Slovencev in jeden Čeh, po veri so bili vsi katoličani (lat obreda). Odliko je dobilo 19 dijakov, prvi red 166, drugi red 52, tretji red 22, ponavljalni izpit se je dovolil 17, dodatna skušnja (zaradi boleznj) 4 učencem.

Izvestje ljubljanske umetno-obrtne strokovne šole. Leta 1888. v Ljubljani ustanovljeni samostojni c. kr. strokovni šoli za lesni obrt in umetno vezenje in čipkarstvo je naučna uprava od 1. januarja 1901 dalje združila v jeden zavod, ki nosi ime „c. kr. umetno-obrtna strokovna šola“. Novi zavod obsega v smislu organizacije prejšnjih dveh šol nastopne odelke: I. podnevno šolo za obdelovanje lesa s strokovnimi oddelki za a) stavbinsko in pohištveno mizarstvo, b) strugarstvo, c) rezbarstvo, d) podobarstvo, e) pletarstvo; II. podnevno šolo za umetno vezenje in čipkarstvo s strokovnimi oddelki za a)

umetno vezenje, b) šivanje čipek, c) pletenje (klekljanje) čipek; III. javno risarsko šolo za mojstre in pomočnike; IV. javno risarsko šolo za deklice.

Šola za obdelovanje lesa ima namen, na podlagi umerjenega teoretiškega in praktiškega pouka vzgojevati mizarje, strugarje, rezbarje in podobarje, ter jih seznanjati z ono množino vede in spretnosti, kakršno zahtevajo potrebe sedanjega časa. Pletarskemu oddelku pa je še posebej naloga, učencem podajati potrebne tehnične spretnosti in znanja v pletenju košaric in v racionelni vrboreji, ob jednom pa pospeševati in povzdigniti dotično domačo industrijo. Odhodno izpričevalo zavoda daje pravico za nastop in samostojno izvrševanje priučenega obrta (dokaz vsposobljenosti). Podnevna šola za umetno vezenje in čipkarstvo hoče vzgajati umetniško izvežbane vezilje in čipkarice. Poleg tega naj oživi ostanke istovrstne domače industrije, ohranjene še na Kranjskem, in naj na podlagi pravih zakonom sloga primernih principov in po vzgledih dobrih vzorcev omogoči splošno racionarno izurjenost v belem in pisanem vezenju ter čipkarstvu. Risarska šola daje samostojnim obrtnikom, pomočnikom in absolviranim učencem zavoda priliko, da se po navodilih učiteljev vadijo v kopiranju in izumljevanju umetno-obrtniških objektov iziroma vzorcev za ženska umetna ročna dela.

Na zavodu je poučevalo 17 učnih močij in 5 delovodij. Rednih učencev in učenk ter drugih obiskovalcev je bilo 252, in sicer 233 Slovencev, 17 Nemcev in 1 Hrvat. Mej rednimi učenci šole za obdelovanje lesa je pri klasifikaciji doseglo povoljen uspeh 59, nepovoljen 5, ponavljalni izpit jih bode delalo 5, 1 je ostal neklasificiran, 11 jih je dobilo odhodno spričevalo. Na šoli za umetno vezenje in čipkarstvo je doseglo povoljen

vspeh 45 učenk, nepovoljen uspeh 2, ponavljalni izpit bodeta delali 2, 1 je ostala neklasificirana, 10 jih je dobilo odhodno spričevalo. Javno risarsko šolo za mojstre in pomočnike je obiskovalo 57 oseb, javno risarsko šolo za deklice pa 23 oseb.

Letno poročilo II. mestne petrazredne deške ljudske šole v Ljubljani izkazuje 12 učnih moči. Iz statističnega pregleda posnamemo, da je šola obiskovalo 638 učencev. Od teh je 494 sposobnih in 138 (21,6%) nesposobnih za višji razred.

Letno poročilo petrazredne c. kr. rudniške ljudske deške in dekliške šole v Idriji ima na prvem mestu zanimiv spis g. učitelja Jožefa Novaka: „Nekaj opominov staršem.“ Pisatelj daje tu obilo dobrih nasvetov, kako naj stariši svoje otroke na šolski pouk pripravljajo in delovanje učiteljevo podpirajo. Na šoli je delovalo 12 rednih učnih moči, dve pomožni in dve radovaljki. Vseh učencev in učenk je bilo koncem šolskega leta 887; od teh je 625 sposobnih, 251 nesposobnih za višji razred, neizprašanih je ostalo 11. —

Letno poročilo štirirazredne deške ljudske šole v Rudolfovem. Pouk na tej šoli oskrbujejo čč. očetje frančiškani pod vodstvom O. Inocencija Koprivca, ki je letos praznoval petindvajsetletnico svojega učiteljevanja. Šolska kronika javlja, da je povodom tega dogodka visoki c. kr. deželni šolski svet v seji dne 2. septembra 1900 izrazil svoje priznanje njegovemu vspešnemu delovanju na šolskem polju. Učiteljev na zavodu je bilo šest, učencev 172. Med njimi je bilo 40 sposobnih z odliko, 87 sposobnih, 45 nesposobnih.

Cesarja Franc Jožefa mestna višja dekliška šola v Ljubljani je štela koncem šolskega leta 85 gojenk v treh letnikih. Prvi red z odliko je pre-

jelo 27 gojenk, prvi red 54, drugi red 3; ena je ostala zaradi bolezni neizprašana. Poučevalo je na zavodu z ravnateljem vred 14 profesorjev, učiteljev in učiteljic. S šolo je združen trgovski tečaj za deklice, namenjen zlasti onim gospodičnam, ki so dovršile vse tri letnike mestne višje dekliške šole z dobrim vspehom, pa tudi drugim, ki dokažejo v posebnem sprejemnem izpitu dovolj znanstvene sposobnosti za uspešen pouk. Letos je trgovski tečaj obiskovalo 19 kandidatinj, izmed teh jih je 13 dobro prestalo izpit pred izpraševalno komisijo.

Letno poročilo zasebne štirirazredne deške šole „Družbe sv. Cirila in Metoda“ v Trstu pri sv. Jakobu. Iz poročila posnemamo, da je šola v preteklem šolskem letu imela pet učnih močij. Koncem šolskega leta je šola imela 249 učencev, od katerih jih je napredovalo 211, zaostalo pa 38.

Slovensko ljudsko šolstvo v Gorici. Poročilo o ljudski šoli v „Šolskem Domu“ koncem šolskega leta izkazuje, da ste imeli deška in dekliška ljudska šola skupaj deset razredov, v katerih je bilo koncem šolskega leta 497 otrok. Pripravnic za žensko učiteljsko je imela 53 učenk.

Razpisane učiteljske službe. Mesti učitelja-vodje sta razpisani na jednorazrednicah v Gribljah in Radencih, drugo učno mesto pa na dvorazrednici v Starem trgu. Prošnje za ta mesta sprejema do 20. t. m. okr. šol. svet v Črnomlju. Na enorazrednici v Godoviču je razpisana služba učitelja-voditelja s postavnimi dohodki. Prošnje do 1. septembra na okrajni šolski svet v Logatcu. Na enorazrednici v Rovih pri Kamniku služba učitelja-voditelja. Prošnje do 2. septembra na c. kr. okrajni šolski svet v Kamniku. Na enorazrednici v Št. Lambertu

služba učitelja-voditelja. Prošnje do 31. avgusta na c. kr. okr. šolski svet v Litiji. Na Štajerskem. Na enorazrednici v Dobravčah je razpisano mesto učitelja-voditelja s postavnimi dohodki tretjega plačilnega razreda in prostim stanovanjem. Prošnje do 25. avgusta na kr. šol. svet. Na petrazrednici pri sv. Benediktu je razpisano učno mesto III. plač. razreda in prostim stanovanjem v definitivno event. provizorično nameščenje. Prošnje do 25. avgusta na kr. šol. svet. Na štirirazrednici v Kapeli pri Radgoni sta razpisani dve učni mesti III. plač. razr. v stalno event. provizorično nameščenje. Prošnje do 20. avgusta t. l. Na deški štirirazrednici z nemškim učnim jezikom v Lučah (Leutschach) sta razpisani dve učni mesti III. plač. razreda v stalno nameščenje. Prošnje do 19. avgusta na krajni šolski svet. Na petrazrednici v Jarenini je z 1. novembrom popolniti učiteljska služba. Prošnje do 31. avgusta na ondotni krajni š. svet. Na trirazrednici v Vidmu pri Krškem je razpisano učiteljsko mesto v stalno event. začasno nameščenje. Prošnje do 5. septembra na krajni šolski svet. Na trirazrednici v Slov. Gradcu s slovensko-nemškim učnim jezikom sta namestiti službi nadučitelja, event. tudi učitelja ali učiteljice (I. plačilni razred). S službo nadučitelja je združeno naturalno stanovanje. Prošnje na krajni šolski svet do 1. septembra.

Nova meščanska šola. Deželni zbor kranjski je v svoji seji dne 13. julija na

prošnjo županstva sklenil, da se ustanovi v Postojni meščanska šola. Dežela naj bi prevzela troške za učitelje ali pa dovolila denarno podporo. Končna rešitev te zadeve se je prepustila dež. odboru. Poslanca Povše in Lenarčič sta povdarjala, da bi Notranjem več koristila trgovska šola.

Iz mestnega šolskega sveta v Ljubljani. Seja dne 27. julija t. l. Odstopivšemu zastopniku ljubljanskega učiteljstva, nadučitelju Jož. Maierju, se je izreklo za njegovo poslovanje v c. kr. mestnem šolskem svetu priznanje. — Otroška vrtarica Ana Gorup se je dodelila drugemu mestnemu otroškemu vrtcu. — Katehetu Ivan Mlakarju se je določila nagrada. — Učitelju Eng. Ganglu se je podaljšal dopust za eno leto. — Določilo se je učitelja R. Vrabla začasnim učiteljem na drugi mestni deški petrazrednici na mesto Ivana Krulca. — Nadalje so se sprejele učiteljske kandidatnje Minka Skaberne, Ema Pleško in Ana Poljanec. Prva se je dodelila drugi, zadnja pa prvi mestni deški petrazrednici, Ema Pleško pa mestni dekliški osemrazrednici pri sv. Jakobu. — Ustanovi se na tretji deški petrazrednici s pričetkom šolskega leta 1901/1902 tretja obrtna pripravljavnica, v katero je vsolati obrtne vajence, ki delajo v Ljubljani, a stanujejo na Viču, Glincah in v Šiški. — Na mesto ravnatelja Profta je bil v stalno šolsko zdravstveno komisijo imenovan c. kr. okrajni šolski nadzornik A. Belar.

Drobtine.

Duhovne vaje. Po velikodušni skrbi njegove eminence kardinala prevzvišenega nadpastirja Jak. Missie bode gosp. špiritual dr. Franč. Ušeničnik vodil duhovne vaje za

slovenske učiteljice na sv. Gori pri Gorici. Svete vaje bodo začele 25. avgusta ob 7. uri zvečer, končale pa 29. avg. zjutraj. Stroški za hrano 6 kron za osebo. C. kr.

učiteljica gospica Holzinger pl. Weidich prosi slovenske tovarišice naj se oglasijo kakor hitro mogoče pri njej.

Duhovne vaje za učiteljice pri uršulinkah v Ljubljani se pričnó 1. septembra.

V obrambo. Prihrula je na nas nevihta s Krasa. Kratko izjavo smo dali „Popotniku“, zakaj ne odgovarjamo na članke o ženski vzgoji. Kjer se opisujejo in kritikujejo lokalne razmere kakega zavoda pač ne more uredništvo samo pisati dolgih zagovorov. Beseda gre obtožencu. A predstojništvo zavoda je bilo mnenja, da se z izstopivšimi učenkami ne kaže prerekati po časnikih. Zadostno izpričevalo o dobroti zavoda je sodba kompetentnih oblasti in priznanje vseh dobro mislečih ljudi. Te sodbe tudi napad posamezne bivše gojenke ne bode omajal. — Mnenje predstojništva je popolnoma pravilno, in mi smo je priobčili kot odgovor na izzivanja „Popotnikova“. A dočim smo njemu odgovarjali, vsula se je na nas iz Trsta cela ploha psovk in zabavljanj. „Surovost“, „podlo obrekovanje“, „nesramna laž“ je vse, kar smo pisali. Mi smo ostali ob izbruhu te jezice popolnoma mirni, ker si nismo svesti nikake izmed onih pregreh, ki so se nam očitale. Občudovali smo le temperamentnost nežne pisateljice in si mislili: „Gorje mu, kogar zadene ženska jeza“. In res je videti, da smo si nakopali pri „Slovenki“ smrtno sovražnico. Njena maščevalnost se je takoj v naslednji številki lotila našega članka „Važnost ženske vzgoje“ (št. 12. „Slov. Učitelja“) in ga s tako srditostjo razmrcvarila, da tudi en stavek ni našel milosti v njenih očeh. Vse je laž in hinavstvo. Proti „Jugu“ in „Rdečem praporju“ pisateljica še nekam stvarno polemizuje, zlasti poslednjemu izkazuje dokaj milosti, na nas pa ne najde dobre dlake. Da je vzpričo ženske razsrjenosti vsak odpor zaman, vemo žalibog iz lastne izkušnje.

Ako bi mi danes zapisali: „Slovenka izbaja v Trstu“ bi gospodična pisateljica najbrže tudi to proglasila za podlo laž in obrekovanje. Zato ne bomo zagovarjali prepornega članka. Zavrtni pa moramo nekatere obdolžbe, ki jih je pisateljica nagrabila iz socialističnih brošuric in nam ob sklepu polemike vrgla v obraz in sicer zato, ker se večkrat ponavljajo. „Slovenka“ piše: „G. —k. ki je tako temeljito podkovan v zgodovini starega veka, našel bi tudi v srednjem veku „emancipirank“, kakor jih on imenuje, podobnih razuzdanim rimskim damam. Morda je že kaj slišal, o nekem Vinfridu, ki je leta 741. bridko tožil, da si drže frankovski dijakoni po več priležnic . . . Morda je slišal tudi kaj o Karolu „Velikem“ — proglašenem svetnikom in o Ludoviku „Pobožnemu“ in o krasnih zgledih, ki sta jih dajala gledé pravosti. Morda je tudi čul, da je bilo na katoliških koncilih večkrat po več tisoč prostitutk in da je na tisoče teh nesrečnic spremljalo „svete križarske vojske“ (st. 188) Na to kratko odgovarjamo: „Mnogo smo že slišali o Vinfridu ali Bonifaciju, velikemu apostolu Nemcev, ki ni le izpreobračal poganske Germane, temveč zlasti propalo, neuko in po poganskih običajih živeče duhovstvo francosko reorganizoval, nikdar pa še nismo slišali, da bi bil Karol „Veliki“ proglašen svetnikom. Nemci res radi obiskujejo grob tega cesarja v Athenu, in protipapež Paškál je na zahtevanje cesarja Friderika rudečebredca leta 1165. izdal neko kanonizacijsko bulo. Toda cerkev je ni nikdar priznala. Le v Ahenu se sme častiti Karol Veliki kot „blaženec.“ Sicer je pa ono namigavanje „na krasne zglede družinskega življenja“ pri Karolu Velikem krivično. Njegov življenjepisec Einhard res govori „o konkubinatu“, toda s tem imenom se je po tedanjem pravu nazivala legitimna zveza z ženo nižjega

stanu, sklenjena brez postavne slovesnosti in brez dedinske pravice otrok. Sedaj se taki zakoni imenujejo morgnatični. — Mnogokrat pogreto očitane o „prostitutkah na katoliških concilijih“ se nanaša zlasti na cerkveni zbor v Kostnici leta 1414—1418. Toda pripomniti je treba, da je bilo poleg škofov in cerkvenih dostojanstvenikov takrat nakrat navzočih tudi veliko svetnih knezov z obilnim spremstvom, mnogo vitežtva in družega vojaštva. In da se v krajih, kjer se zbira razuzdano vojaštvo, tudi rade prikazujejo ženske dvomljive vrednosti, to nam potrjuje bridka izkušnja današnjih dnij. Zlobno pa je take okoliščine namenoma prikrivati, in govoriti o „prostitutkah na katoliških concilijih“. Torej malo več pravičnosti gčna „Leda“ in naj vam jeza nikar preveč razuma ne zaslepi!

Učiteljske plače v Istri. Deželni zbor istrski je v zadnjem zasedanju sprejel zakon o ureditvi učiteljskih plač, in s tem je vsaj najnujnejšem zahtevam istrskega učiteljstva vstreženo. Slovenski in hrvaški poslanci so predlagali k zakonu mnogo izprememb, zlasti naj bi se odpravili naslovi podučiteljev in podučiteljic, in naj bi učiteljice dobivale isto plačo, kakor učitelji. Njih predlog se je glasil:

Visoki deželni zbor izvoli odločiti:

Deželni odbor se pozivlja, da čim prej sestavi in predloži deželnemu zboru takov načrt zakona glede urejenja pravnih odnošajev učiteljskega osebja, v katerem bi odpal naslov podučiteljev in podučiteljic, v katerem bi se žensko osebje v vseh dohodkih zjednačilo moškemu osebju, v katerem bi se učitelji in učiteljice s svedočbenim vsposobljenjem razvrstilo v plačilne razrede, ne po krajih ampak po službenih letih od dne vsposobljenja in po uspešnem delovanju, in v katerem bi dobili mesta na-

domestni učitelji in učiteljice, ki imajo skušnjo zrelosti.

Obzirom pa z jedne strani na to, da bi moglo miniti mnogo časa, predno bi bil sestavljen tak načrt ter predložen deželnemu zboru, in z druge strani obzirom na to, da je velika večina učiteljskega osebja v skrajni potrebi in v obupnem stanju ter da treba nemudne pomoči, predlagajo podpisani:

Visoki deželni zbor izvoli skleniti:

Deželni odbor se pozivlja, da sporazumno s c. kr. deželnim šolskim svetom in za čas, dokler ne stopi v življenje novi načrt zakona glede urejenja pravnih odnošajev učiteljskega osebja na ljudskih šolah v Istri, istemu učiteljskemu osebju iz povišanja dohodkov, uvedenega v poslednjih letih, daje enakomeren pravičen povisek, ako je le kakorsibodi mogoče, že za dobo od 1. julija 1901 naprej, vsekako pa od 1. januarja 1902 dalje.

V formalnem pogledu se predlaga, da pride ta predlog temeljem § 37 poslovnega reda kakor nujen takoj v razpravo v zbornici.

„Klerikalni“ Dr. Matko Laginja je večkrat posegel v debato in se v daljših govorih potegoval za ravnopravnost učiteljic z učitelji, in učiteljev na kmetih z mestnimi. Vsi morajo imeti iste študije, vsi imajo isto delo, učitelji na kmetih še hujše, ker pridejo tam otroci popolnoma neizobraženi v šolo. Učiteljice pa imajo s poukom v ročnih delih še več posla nego moški koleginjih izdatki pa niso nič manjši nego oni učiteljev. Govornik je tudi opozarjal na slabe življenske razmere na kmetih, na težave, če je v hiši bolezen in ni blizu zdravnika. V istem smislu sta govorila prof. Spinčič in Mandič. Toda vse izpremembe, ki jih je predlagala slovensko-hrvaška manjšina, so bile odbite. Celo italijanske učiteljice so tako malo znale

verovati svojo stanovsko korist, da so napravile demonstracijo proti slov. hrvatskim poslancem.

Češki katoliški shod v Kromeriju se bode vršil 25. 26. 27. avgusta. Na drugem slavnostnem shodu bode „o šolskem vprašanju“ govoril g. nadučitelj, J. M. Kadlčak, ki je vsem vdeležencem lanskega vstanovnega shoda „Slom. Zveze“ še dobro v spominu.

Preložitev sedeža okrajnega šolskega nadzorstva iz Krškega v Litijo je deželni šolski svet dovolil.

Deželni zbor v Sp. Avstriji je sprejel dne 10. julija novi pokojninski zakon za učitelje. Po določbah tega zakona imajo učitelji in učiteljice po preteku petih službenih let pravico do pokojnine, ako vsled bolezni ali neprostoovoljne telesne poškodbe postanejo nesposobni za službo. Pokojnina znaša začetkom 40% službene plače a ne sme biti nižja kakor 800 K. Pokojnina za vdove, katerim se je doslej prisodilo redno tretji del plače umrlega soproga, znaša po novi postavi tudi 40% in pokojnina ne sme znašati manj, kakor 600 K. — Pravico do pokojnine dobi vdova tudi tedaj, ako je soproga po petih službenih letih postal nesposoben za službo ali pa umrl. — Vzgojni prispevki se podeljujejo do izpolnjenega 24. leta otrok.

Kako skrbe Italijani za narodno vzgojo svojih otrok. Iz poročila generalnega inšpektorja italijanskih šol v inozemstvu, katero je predložil ministerstvu vnaujih zadev, posnamemo sledeče številke: Italijanska vlada vzdržuje v inozemstvu 79 šol. Največ jih je na Turškem, v Egiptu, Tripolisu in na Grškem. Poleg teh podpira še 320 šol. Iz izvestja je nadalje povzeti, da je čez tisoč šol izven Italije, v katerih se poučuje italijanski jezik, ne da bi bilo vladi treba za pouk kaj potrošiti. V ministerstvu vnaujih

zadev je za italijanske šole v inozemstvu odmerjena svota 985.000 lir. *Kršč. šk.*

Stanje šolstva v Belgiji. „Učiteljski Tovariš“ je prinesel v 22. številki neko tendencijozno zavito poročilo o stanju šolstva v „klerikalni“ Belgiji. Temu nasproti navajamo zanesljive podatke po „kršč. školi“. Leta 1885. je bilo v Belgiji pod zakonitim nadzorstvom stoječih ljudskih šol 5469 z 10.549 razredi, a začetkom l. 1900 6751 z 15.825 razredi, pomnožile so se za 23.44%. Število nedeljskih in večernih šol je narastlo v istem času za 53.41% in sicer od 1642 šol s 2723 razr. — na 2615 z 4443 razredi. Ljudske šole, ki se brezplačno v njih poučuje deca, je pohajalo l. 1878. — 452.317, a l. 1889. — 729.923 učencev oz. učenk. Učiteljev in učiteljic je bilo 1885. leta 10.687, a leta 1899. 5161 več. L. 1885. je bilo diplomiranih učiteljev 80.73%, a 1890. leta 88.53%. Tudi plače so se povišale v tej dobi. L. 1895. so imeli letne plače učitelji po 1611 fran., a 1900. l. 1735 frank; l. 1895. so imeli letne plače podučitelji po 1532 fran., a 1900 leta 1679 fran., l. 1895. so imele učiteljice po 1514 fran., a 1900. leta 1685 fran. l. 1895. so imele podučiteljice po 1461 fran. a 1900. leta 1608 fran. Učitelji so torej v klerikalni Belgiji bolje plačani nego v naprednih državah. Za šolstvo se je potrošilo 1883 leta 19,374.354.75 fran., a 1889. leta 25,013.656.77 fran. Od leta 1870. je Belgija izdala za zgradbo novih in popravo starih šolskih poslopij nad 130.000.000 fran. Od vojaških novincev jih je znalo za silo čitati in pisati leta 1880. 78.34%, l. 1890. 84.98%, l. 1899. 87.16%, a boljše izobraženih je bilo leta 1889. 48.69% l. 1898. 36.27%. Vsekako je ljudsko šolstvo v Belgiji lepo napredovalo in pokazalo krasne uspehe, akoravno je na glasu kot „klerikalna država“.

Zaloga šolskih in pisarskih potrebščin,

v G o r i c i

Ilepisnic, spisovnic, risank, peres, ročnikov, svinčnikov i. t. d., kar pripada taki trgovini.

Papir v pisankah in risankah je prav dober in mnogo boljši, nego je bil sploh do zdaj v navadi; vendar stane n. pr. 100 pisank le 1 K 40 drobnictev; pri naročilu nad tisoč pisank odbije se še 5% cene.

Cene so sploh tako nizke, da je mogoče oddajati le proti takojšnjemu plačilu ali s povzetjem.

 Poštena postrežba se jamči.

Uzorcji se pošiljajo na zahtevanje brezplačno.

— Pri naročilu risank treba naznaniti oddaljenost pik. —

Za naročila in priporočila trgovcem takih reči priporoča se veleccenjenemu učiteljstvu sploh, posebno pa svojim prijateljem in znancem

odličnim spoštovanjem udani

G. Likar,
bivši učitelj.

St. 3062.

Razpis natečaja.

Na petrazredni c. kr. rudniški ljudski šoli v Idriji je stalno popolniti

mesto učitelja

z dohodki IV. plačilnega razreda idrijskega učnega osebja t. j. z letno plačo po 1000 K, aktivitetno doklado letnih 200 K in pravico do 6 petletnic po 100 K

Prosilci naj lastnoročno pisane prošnje z dokazom učne sposobnosti za ljudske šole z nemškimi in slovenskimi učnimi jeziki predpisanim službenim potom

 do 31. avgusta 1901

vložé pri podpisnem c. kr. rudniškem ravnateljstvu.

C kr. rudniško ravnateljstvo v Idriji, dné 10. avgusta 1901.

Listnica uredništva:

Na mnoga vprašanja: Občni zbor 'Slomškove zveze' se bode vršil o Vseh Svejih v Ljubljani.

„Slovenski učitelj“ izhaja dvakrat na mesec (1. in 15.).

Cena mu je na leto 5 K, na pol leta 2 K 50 h.

Urejuje in izdaje: Fran Jaklič, učitelj. — Oblastim odgovoren: Ivan Rakovec.
Rokopisi, naročnina in reklamacije naj se pošiljajo: Uredništvu „Slovenskega učitelja“ v Ljubljani.

Tiska Katoliška Tiskarna.